

**Камбағалликни қисқартириш, аҳоли бандлигини таъминлаш,
иш ўринлари яратишни рағбатлантириш, тадбиркорлик, сервис ва хизмат
кўрсатиш, касаначиликни ривожлантириш тўғрисида**

Республикада **ишсизлик ва камбағалликни қисқартириш** бўйича ишларни **янги босқичга** олиб чиқиш чоралари кўрилмоқда.

I. Республикада **36 млн 309 мингдан** ортиқ **аҳоли** бўлиб, шундан меҳнат ресурслари **19,7 млн** нафарни ташкил этади, иқтисодий фаол аҳоли яъни **меҳнат қилишга тайёр** аҳоли **15,1 млн** нафарни ташкил этади.

Улардан **13,8 млн** нафари (91 %) иқтисодиёт тармоқларида **иш билан банд**. Йил бошида ишсизлар сони **1 млн 334 минг** нафарни ташкил этиб, ишсизлик даражаси **8,9 %** бўлган эди.

Амалга оширилган ишлар натижасида, ўтган 9 ойда ишсизлар сони **941,7 минг** нафарга камайтирилди. Ишсизлик даражаси **8,9 фоиздан 4,6 фоизга** туширилди (*Қолган ишсизлар 697,7 минг нафар*).

Республикада ишсизлик даражасини туширишда, яратиб берилган **янги механизмлар** ва **иқтисодий инструментлар** муҳим омил бўлмоқда.

Шунингдек, республикадаги **9 442 та** маҳалладаги **“бешлик”** тизимининг комплекс ёндошуви катта самара бермоқда.

Ҳоким ёрдамчиси, хотин қизлар фаоли маҳалладаги ишсизларни хоҳиш истаклари ҳамда меҳнат бозоридаги талабдан келиб чиқиб, касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқишга жалб этилмоқда.

2022 йилда **144,3 минг** нафар ишсизлар ўқитилди, жорий йилга **158,2 минг** режалаштирилган бўлиб, ўтган 9 ойда **110,7 минг** ишсизлар **касб-ҳунар** ва **тадбиркорлик** кўникмаларига ўқитилди, ўтган йилга нисбатан 99 %ни ташкил қилди. (*2022 йил 9 ойда 111,6 минг*).

Йил якунига яна **49,3 минг** ўқитилади, **160 минг** нафарга етказилади;

Мазкур марказларни битирган 65 840 нафар ишсизларни 55 467 нафари (84 фоиз) бандлиги таъминланди, йил якунига 95 % бўлади.

Вазирлик тасарруфидаги 57 та касб-ҳунарга ўқитиш марказлари, 601 та маҳалла масканлари, 57 та “Ишга марҳамат” мономарказлари битирувчиларига ҳоким ёрдамчиси, хотин-қизлар фаоли бириктирилиб, уларнинг бандлиги назоратга олинган.

Маҳаллаларда **ҳоким ёрдамчилари** тавсияси билан аҳоли тадбиркорлик ташаббуслари учун **363,5 мингта** лойиҳага **7 553 млрд.сўм** кредитлар ажратилди (2022 йил 9 ойга нисбатан **119%** ўсди, 305,7 минг лойиҳага 7168,7 млрд), йил якунига қадар яна **170 минг** аҳолига **5 449 млрд.сўм** ажратилади;

аҳолини, айниқса, **45,6 мингта** камбағал оилаларнинг **тадбиркорлик, касаначилик, ҳунармандчилик** фаолиятини рағбатлантиришга **202,6 млрд сўм субсидиялар** ажратилди.

Ўтган йилга нисбатан **1,4 бараварга** оширилди (2022 йил 9 ойда 143,6 млрд), йил якунига қадар яна **247 млрд сўм** ажратилади. Бунда оғир тоифадаги **2 146 та** маҳаллаларга алоҳида эътибор қаратилади.

Мисол учун: **32 713 нафар** фуқароларга **153,8 млрд.сўм** субсидияга пайвандлаш аппарати, нон ва хот-дог пишириш печи, инкубатор, сартарошлик жихозлари, компьютер жамламаси, тикувчилик машинкаси, дурадгорлик меҳнат қуроллари харид қилиб берилди.

Бунинг натижасида, фуқаронинг бандлиги таъминланмоқда, уларнинг даромадлари ва ҳарид қобилияти ошмоқда.

деҳқончилик қилиш учун **89,1 минг** гектар **экин ер майдонлари** ижара асосида ажратилди (2022 йил 9 ойда 359,8 минг кишига 77,3 минг гектар, 115%), натижада **237,9 минг** аҳоли даромад манбаига эга бўлди, жорий йил якунига қада яна **7,6 гектар** ажратилади.

II. Бугунги кунда, қолган **697 минг** ишсизларнинг манзилли рўйхатлари касби, мутахассислиги, ёши бўйича шакллантириб олинди.

Бундан ташқари, жорий ўқув йилини **686,3 минг битирувчилар** тамомлади.

Улардан **269,8 минг** (39%) нафарини (2022 йилда 33%) таълимнинг кейинги босқичига қамраб олинди, қолган **416,6 минг** нафари меҳнат бозорига кириб келди.

387,7 минг (61,5%) нафари умумий ўрта мактаблари, **173,1 минг** (27%) нафари касб-ҳунар мактаби, коллеж ва техникумлари, **125,5 минг** (11,5%) нафари **олий таълим муассасалари битирувчилари** ҳисобланади.

Ҳисоб китоб қилдик, йил якунига қадар яна **1 млн 114 минг** (ишсизлик даражаси **7,4%** ташкил этмоқда) бандлигини таъминлаш вазифаси турибди.

Юқорида айтиб ўтилган бандлик инструментлари орқали **йил якунига қадар** яна **203,3 минг** ишсизларни доимий бандлиги таъминланади, ишсизлик даражасини **6%гача (911 минг)** камайтиради.

Қолган ишсизларни ижтимоий ҳимояга олинади, вақтинчалик жамоат ишларига ҳамда касб-ҳунар ва тадбиркорликка ўқитишга жалб этилади.

III.Шунингдек, йил бошида **1 307,8 мингта** камбағал оилалар бўлиб, камбағаллик даражаси **14,1 фоиз** (2022 йилда 17 фоиз) ташкил этган бўлса, ҳозирга келиб, **13 фоизни** ташкил этмоқда.

Йил якунига қадар **127,5 мингта** оилалар камбағалдан чиқарилиб, камбағаллик даражасини **12 фоизга** (1 180 минг оила) тушириш чораларини кўрганмиз.

Ихтисослашуви ҳамда кичик бизнес учун мавжуд шароитдан келиб чиқиб, **208 та** тумандан **26 таси** 1-тоифага, **46 таси** 2-тоифага, **76 таси** 3-тоифага, **40 таси** 4-тоифага, **20 таси** 5-тоифага (9,6%) ажратилган.

5-тоифа: Бўзатов, Кегейли, Қонликўл, Мўйноқ, Тахтакўпир, Шуманай, Бўстон, Улуғнор, Арнасой, Деҳқонобод, Томди, Мингбулоқ, Қўшрабод, Сардоба, Бандихон, Қизириқ, Олтинсой, Сўх, Ёзёвон ва Янгиариқ туманлари.

Камбағаллик **энг паст** Тошкент шаҳрида **6,3 фоизни** (**66,8 минг**), Навоийда **7,3 фоизни** (**23,9 минг**) ташкил этган бўлса, **энг юқори кўрсаткич** Қорақалпоғистон Республикасида **17,5 фоиз** (**83 минг**), Сирдарёда **16,7 фоиз** (**39,8 минг**), Хоразмда **16,6 фоиз** (**93,3 минг**) тўғри келади.

Бунинг учун, катта раҳмат, янги **“20 минг тадбиркор — 500 минг малакали мутахассис”** дастурини амалга ошириш тизими яратиб берилган.

Бу, ишсизлик ва камбағалликни қисқартиришда муҳим **дастурамал бўлди**.

Айниқса, тақдим этилаётган имтиёз ва преференциялар тадбиркорлар томонидан **ижобий ва кўтаринки кайфиятда қабул қилинди**.

Сабаби, берилаётган **солиқ имтиёзлари** (мол-мулк ва ер солиғи тўлашдан озод этилгани, ишчиларидан олинadиган даромад солиғи қайтариб берилиши,

ижтимоий солиқ икки баробар камайтирилиши, ҚҚС бир кунда қайтариб берилиши ҳамда солиқларни бир йилгача бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти) дастурда қатнашаётган тадбиркорлар фойдасига **1 трлн сўм** тежалиб қолишига замин яратди.

Бугунги кунда, Дастурда иштирок этиш истагини билдирган **5 233 та** салоҳиятли тадбиркорлар билан **ҳамкорлик шартномалар** тузилди. Бу орқали **315 минг** аҳоли бандлигини таъминлаш имконияти яратилди.

Яна, қўлимизга **2000 дан** ортиқ тадбиркорларнинг аризалари келиб тушди, йил якунига қадар иш ўринларини **500 мингга** етказилади.

Меҳнат миграцияси

Жорий йил 1 октябрь ҳолатига **2 118,4 минг (521,8 минг аёллар, 702,9 минг ёшлар)** фуқаролар ишлаш учун хорижга чиқиб кетган.

Давлатлар бўйича: Россия Федерациясида **1 335,7 минг**, Қозоғистон Республикасида **223 минг**, Туркияда **113,1 минг**, Жанубий Корея Республикасида **66,7 минг**, БААда **16,5 минг**, бошқа давлатларда **363,4 минг** фуқаролар меҳнат фаолиятини амалга оширмоқда.

Меҳнат мигрантларининг хориждаги иш фаолияти:

Россия Федерациясида – қурилиш, транспорт ва логистика, қишлоқ хўжалиги, савдо, умумий овқатланиш, коммунал ва маиший хизматлар, **Қозоғистонда** – қурилиш, қишлоқ хўжалиги, **Жанубий Кореяда** – оғир ва енгил саноат, **Туркия ва БААда** – савдо, умумий овқатланиш, ижтимоий таъминот (кекса, ногирон ва ёш болаларга қараш), **АҚШ ва Европада** – саноат, қурилиш, савдо, умумий овқатланиш, транспорт ва логистика, ижтимоий таъминот соҳалари.

Хориждаги меҳнат мигрантларининг **ўртача 52,7 фоизи** қурилиш, **12,8 фоизи** саноат, **9,7 фоизи** хизмат кўрсатиш, **6,9 фоизи** умумий овқатланиш, **6,7 фоизи** савдо, **4,3 фоизи** транспорт, **4,1 фоизи** қишлоқ хўжалиги ва **2,8 фоизи** бошқа соҳаларда фаолият юритади.

1) **19 та** хорижий давлатларнинг **304 та** йирик иш берувчи ташкилотлари ва рекрутинг агентликлари билан музокаралар олиб борилди.

2) Ташқи меҳнат миграцияси агентлиги ва хусусий бандлик агентликлари томонидан (*йиллик режа 35 минг*) **31 577 нафар (90,2 %)** фуқаролар **хорижий давлатларга ишга жойлаштирилди.**

3) Хорижда ишлаш истагида бўлган **50 минг** нафар фуқароларни **касб-ҳунарга** ва **хорижий тилларга** ўқитиш режалаштирилган бўлиб, амалда **44 628 нафар (89,3 %)** фуқаролар ўқув курсларига жалб этилди.

4) Вақтинчалик меҳнат фаолиятини амалга ошириш мақсадида хорижга ишлаш учун кетаётган **134,8 минг** фуқароларга жумладан, **1 814 нафарига** имтиёзли **микрокредитлар** ажратилди, **133 минг нафарининг** ҳаёти ва соғлиги **суғурталанди.**

5) Хорижда меҳнат фаолиятини амалга ошириб қайтган **165 минг** фуқароларни бандлигини таъминлаш орқали **реинтеграция қилиш режалаштирилган.**

Жорий йил 1 октябр ҳолатига **743,7 минг** нафар мигрантлар хориждан қайтган бўлиб, уларнинг **661,4 минг** нафари **уйма-уй юриш тизими орқали** ўрганилди.

Ўрганиш натижасида **532,1 минг (71,5%)** нафарини бандлиги аниқланди. Шунингдек, бандлик органлари орқали **136,7 минг** нафар миграциядан қайтган фуқароларнинг **бандлиги таъминланди.**

Меҳнат инспекция

Давлат меҳнат назорати инспекцияси томонидан **12 120 та** текшириш ва ўрганишлар ўтказилиб, **32 225 та** қонун бузилишлари аниқланди. Аниқланган қонун бузилишлари юзасидан **6 155 та** ҳолатда **14,7 млрд сўм жарималар** қўлланилди ҳамда **4 342 та** ёзма кўрсатмалар берилди.

Қонун бузилишлари энг кўп **таълим ва мактабгача таълим муассасалари (16 107 та), соғлиқни сақлаш (2 643 та), қурилиш (1 422 та), қишлоқ хўжалиги (1 510 та), саноат (676 та)** ва **бошқа соҳаларда (9 040 та)** фаолият олиб борувчи корхоналарга тўғри келади.

Меҳнат муҳофазаси ва бузилган ҳуқуқларини тиклаш юзасидан **16 853 нафар** фуқароларнинг мурожаатлари кўриб чиқилди, шундан **10 152 та**

мурожаатлар қаноатлантирилган ва **6 285 нафар** фуқароларни бузилган меҳнат ҳуқуқлари тикланди.

857 нафар фуқароларнинг жами **9,5 млрд сўмдан** ортиқ иш ҳақлари ундириб берилди.

Фуқаролар ва иш берувчилар ўртасида меҳнат тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатларини қўлланилиши юзасидан жами **6 461 та** тарғибот тадбирлари ўтказилди.

Мажбурий меҳнатга жалб қилиш бўйича **24 та** мурожаатлар келиб тушган бўлиб, ўрганиш натижаларига кўра **20 нафар** мансабдор шахсларга **397,7 млн сўм жарималар** қўлланилди.

Маҳалла институти

Республикадаги мавжуд **9 442 та** маҳалланинг ижтимоий-иқтисодий ҳолатига кўра **2 228 таси** (23,6%) **яхши**, **5 068 таси** (53,7%) **ўрта**, **2 146 таси** (22,7%) **оғир** тоифага ажратилди.

154 мингдан ортиқ тарбияси оғир ёшларни соғлом турмуш тарзига қайтариш чоралари кўрилди;

фарзанд тарбиясига салбий таъсир кўрсатувчи **3 минг нафар** ота-оналар соғломлаштирилди;

70 та маҳаллада “Обод хонадон”, “Обод кўча” ва “Обод маҳалла” мезонлари жорий этилди;

100 мингга яқин оилаларнинг уй-жой шароитлари яхшиланди, **130 мингдан** зиёд оилаларда ажралишлар олди олинди, **36 мингдан** ортиқ оиланинг нотинчлигига барҳам берилди;

3 мингга маҳаллада жиноят содир этилмади, **3,5 мингга** маҳаллада жиноятлар кескин камайди;

1,2 мингдан ортиқ маҳалла бинолари янгидан қурилди, **428 таси** таъмирланди, **1,5 та** маҳаллага компьютер техникаси, **1,7 тасига** мебель жиҳозлари олиб берилди;

1 029 та (10,9%) маҳалла ўз биносига эга эмас, **642 таси** таъмирталаб, **497 таси** капитал таъмирга муҳтож, **360 таси** реконструкция қилишга муҳтож, **2552 та** маҳалла биносининг кадастр ҳужжати расмийлаштирилмаган.

Хотин қизлар муамоларини ҳал этиш бўйича

7,7 млн нафар (*30 ёшдан ошган*) хотин-қизлар хатловдан ўтказилиб, **1 млн 680 нафари** “Аёллар дафтари”га киритилди.

Йил бошидан бери, **929,8 минг** хотин-қизларга амалий ёрдамлар кўрсатилди. Жумладан:

414,8 минг нафарига тиббий, моддий ёрдамлар ва бандлик хизматлари кўрсатилди;

44,9 минг нафарига тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйилди;

198,5 минг нафар боқувчиси бўлмаган аёлларга бир марталик моддий ёрдам, шундан, **3,2 минг нафарини** (82,9%) уй-жойи таъмирлаб берилди;

181,8 минг ижтимоий ёрдамга муҳтож 1- ва 2-гурӯҳ ногиронлиги бўлган шунингдек, тезкор тиббий муолажага муҳтож эҳтиёжманд хотин-қизларга моддий ва тиббий ёрдам кўрсатилди;

7,9 минг уй-жойга муҳтож хотин-қизларнинг **1047 нафари** уй-жой билан таъминланди, **6828 нафарини** ижара пуллари тўлаб берилди;

81,8 минг қарамоғида ногиронлиги бўлган фарзанди мавжуд эҳтиёжманд аёллардан моддий қўллаб-қувватлаш ишлари ташкил этилди.

Тазйиқ ва зўравонликка учраган **30 067 нафар** хотин-қизларга **ҳимоя ордери** тақдим этилиб, ўтган йил шу даврига нисбатан **22%га** камайган.

Хотин-қизлар томонидан содир этилган жиноятлар **9 190 тани** ташкил этиб, ўтган йилга (2022 йилда **9 278 та**) нисбатан **0,9 фоизга** камайди.

Оилавий ажралишлар **37 654 тани** ташкил этиб, ўтган йилга (2022 йилда **36 463 та**) нисбатан **1191 тага** ошган.

Молия маблағлар

Камбағалликни қисқартириш, эҳтиёжманд аҳолига молиявий кўмак кўрсатиш мақсадида вазирлик тизимидаги жамғармалар томонидан жами **798 млрд.сўм** маблағ ажратилди.

Жумладан, Бандликка кўмаклашиш давлат жамғармасидан **332,7 млрд сўм**, Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш давлат мақсадли жамғармасидан **77,3 млрд сўм**, Жамоат ишлари жамғармасидан **128,6 млрд сўм**, Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш жамғармасидан **181,9 млрд сўм**, Хорижда меҳнат фаолиятини амалга оширувчи шахсларни қўллаб-қувватлаш ҳамда уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш жамғармасидан **77,5 млрд сўм** маблағ сарфланди.

Жисмоний ва юридик шахслар мурожаатлари

Жисмоний ва юридик шахслардан тизимга жами **299 438 та** мурожаатлар келиб тушди.

Мурожаатларнинг **139 548 таси** (46,6%) қаноатлантирилди, **131 668 таси** (44%) тушунтириш берилди, **2995 таси** (1%) рад этилди, **877 таси** (0,3%) кўрмасдан қолдирилди, **514 таси** (0,2%) тугатилди, **2699 таси** (0,9%) бошқа ташкилотга юборилди, **21 137 таси** (7,1%) ўрганиш жараёнида.

Шундан, Президент Виртуал қабулхонаси орқали **142 936 та** мурожаатлар келиб тушди.

Мурожаатларнинг **72 325 таси** (50,6%) қаноатлантирилди, **47 699 таси** (33,4%) тушинтириш берилди, **2668 таси** (1,9%) рад этилди, **596 таси** (0,4%) кўрмасдан қолдирилди, **514 таси** (0,4%) тугатилди, **2044 таси** (1,4%) бошқа ташкилотга юборилди, **17 090 таси** (12%) ўрганиш жараёнида.

Бундан ташқари, Вазирликка тўғридан тўғри келиб тушган мурожаатлар **13 876 та** (2022 йилди 14 415 та), шундан, **2 435 таси** оғзаки, **1 059 таси** ёзма, **10 382 таси** электрон мурожаат.

3 752 таси (27 %) ҳал этилди, **9 509 таси** (68,5 %) тушунтирилди, **25 таси** (0,2 %) рад этилди, **590 таси** (4,3 %) кўриб чиқилмоқда (**53 таси** такрорий).